

TTIP-sopimus muokkaa maailmankauppaa

teksti: MARJATTA SIHVONEN

– Jättiläiset riuhtovat toisiinsa takertuneita sarviaan, kuvaa Luken tutkija **Ellen Huan-Niemi** EU:n ja Yhdysvaltojen välisten TTIP-vapaa-kauppaneuvottelujen tilannetta. Viimeisen sanan kiistassa saattaa saada kuluttaja.

Ellen Huan-Niemi tutkii erilaisia TTIP-sopimuksen (Transatlantic Trade and Investment Partnership) vaihtoehtoja sekä niiden vaikutusta maataloustuotteiden kauppaan. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkijan **Janne Niemen** kanssa tehty uusien tutkimus osoittaa, että eurooppalaisten kuluttajien mieltymys tuttuihin elintarvikkeisiin vaikuttaa merkittävästi siihen, miten TTIP-sopimus lopulta näkyy eri maiden taloudessa.

– Eurooppalaisille ruoka on kulttuuria, amerikkalaisille tehokkuutta. Miten nämä asiat yhdistetään? Huan-Niemi tiivistää jättiläisten ongelman.

Eurooppalainen ruoka haluttua luksusta

Eurooppalainen ruoka käy kaupaksi Yhdysvalloissa. Maatalous- ja elintarviketuotteiden kauppa on ollut EU:lle voitollinen viimeiset 17 vuotta. Yhdysvaltain alijäämä EU:n kaupassa oli peräti 12 miljardia dollaria vuonna 2015.

– EU hyödyntää loistavasti alhaisten tullien ja korkean myyntihinnan suhdetta viemällä Yhdysvaltoihin luksus-tuotteita kuten alkoholia ja juustoja. EU on lisännyt myös maataloustuotteiden tuontia, mutta tässä kehityksessä voittajia ovat Brasilia ja Argentiina. Tämän Yhdysvallat haluaa tietysti muuttaa, Huan-Niemi sanoo.

Aiemmat Euroopan parlamentin ja USA:n maatalousministeriön tutkimukset ovatkin osoittaneet, että TTIP-sopimus kääntäisi maataloustuotteiden kauppataseen toisin päin ja Yhdysvallat korjaisi voitot.

Kuva: Erkki Oksanen

– Jos amerikkalaisia juustoja ei saisi markkinoita eurooppalaisilla nimillä, Yhdysvaltojen juustoteollisuus romahtaisi, arvioi tutkija Ellen Huan-Niemi.

– Myös me laskimme samasta aineistosta, että jos kaikki tullit ja osa tuontirajoituksista poistettaisiin, Yhdysvaltain alijäämä muuttuisi 5 miljardin dollarin ylijäämäksi.

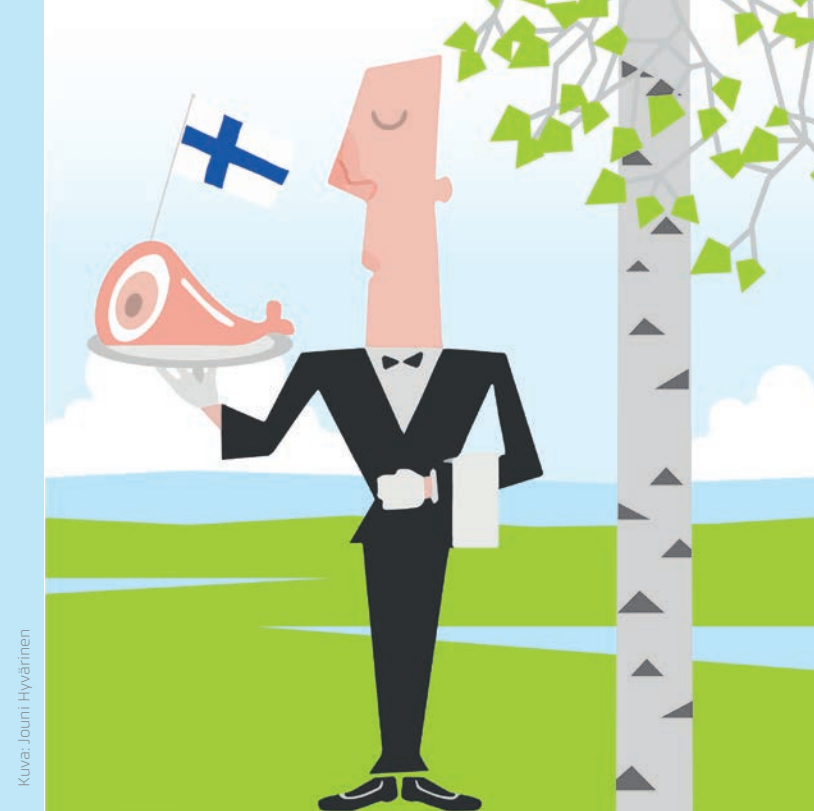
Kuva: Shutterstock

Suomen vienti lapsenkengissä

Suomen Yhdysvaltoihin suuntautuvaan elintarvikemyyntiin TTIP-sopimuksella ei ole ratkaisevaa vaikutusta, jos vientituotteiden jalostusaste ei nouse. Maataloustukiin sopimus ei vaikuta.

Vuonna 2015 Suomi vei Yhdysvaltoihin viljatuotteita tullin tilastojen mukaan 5 miljoonalla eurolla ja meijerituotteita 19 miljoonalla eurolla. Jos TTIP-sopimus poistaisi tullit ja osan tuontirajoituksista, viljatuotteiden vienti kasvaisi Luken tutkijan **Ellen Huan-Niemen** mukaan yli puolella ja meijerituotteiden vienti lähes nelinkertaistuisi. Muihin EU-maihin verrattuna kasvu olisi kuitenkin pientä.

– Ruotsissa ja Tanskassa elintarvikemyynti osataan meitä paremmin. Viljan vienti ei kannata, vaan se pitäisi jalostaa alko-holijuomiksi. Maitotuotteissa suuri markkina ovat laktoosittomat tuotteet, joita kulutetaan paljon niin Yhdysvalloissa kuin Aasiassa. Niiden vientiin kannattaisi panostaa, Huan-Niemi suosittelee. ■

Kuva: Joumi Hyvärinen

– Tilanne kääntyi kuitenkin täysin päinvastaiseksi, kun otimme laskelmisamme huomioon EU:n kuluttajien vahvat ostomieltymykset eurooppalaisiin tuotteisiin ja tuotemerkkeihin: USA:n EU-viennin potentiaali vähenisi ja Yhdysvaltain maataloustuotteiden kauppa jäisi yhä jopa kuusi miljardia dollaria alijäämäiseksi, Huan-Niemi laskee.

Nimisuojat kuumaa valuuttaa

Kuluttajan ostomieltymykset eivät toteutua, jos tuotteiden alkuperää tai tuotantotapaa ei merkitä. Neuvottelujen suurimpia kompastuskiviä ovatkin EU:n tuotteiden maantieteelliset alkuperämerkinnät. Niiden sisällyttäminen TTIP-sopimukseen olisi iso riski paitsi Yhdysvaltojen tuonnille myös kotimarkkinoille.

– Jos amerikkalaisia juustoja ei saisi markkinoita eurooppalaisilla nimillä, heidän juustoteollisuutensa romahtaisi. Amerikkalaiset eivät oikein halua ymmärtää, miten feta-sanan käyttöön on oikeus vain kreikkalaisilla. Mutta nimillä on merkitystä. En itsekään osannut ostaa suomalaista fetaa sen jälkeen, kun sen nimi muuttui kuutiojuustoksi, Huan-Niemi naurahtaa.

Euroopan parlamentti vaatii, että TTIP ei heikennä EU-standardeja. Se suhtautuu torjuvasti myös amerikkalaisten elintarvikkeiden, kuten hormonilihan ja klooridesinfoidun broilerin, tuontiin. Silti EU:lla on neuvotteluissa paljon voitettavaa. Maatalouskaupassa voi

syntyä halukkuutta kompromisseihin, jos Yhdysvallat vastavuoroisesti helpottaa EU:n markkinoille pääsyä muilla sektoreilla.

– EU haluaa pääsyn palvelumarkkinoille ja kilpailuun julkisista hankinnoista. Tällä hetkellä siihen on mahdollisuus vain amerikkalaisilla yrityksillä. Siellä ovat TTIP-sopimuksen isot voitot.

– Maatalous on pieni kokonaisuus palveluihin verrattuna. Se kuitenkin hankaloittaa neuvotteluja, koska maataloudessa osapuolten tavoitteet ovat niin kaukana toisistaan, Huan-Niemi muistuttaa.

TTIP:ssa tarvitaan demokratiaa

Huan-Niemi tuntee myös muut kauppaneuvottelut, Tyynenmeren alueen TPP:n ja lukuisat kahdenväliset sopimukset, joilla pyritään ohittamaan WTO:n hitaat käytännöt. TTIP-neuvottelijoilla on kiire, koska sopimuksesta halutaan maailman vapaakaupan standardi.

Huan-Niemi kuuluttaa prosessiin demokratiaa. Eurooppalaisen kuluttajan hän soisi käyttävän vaikutusvaltaansa poliittisiin päättäjiin. Yhdysvalloissa neuvotteluihin vaikuttaa vahvasti suur-yritysten lobbaus.

Huan-Niemen mukaan ei ole mahdollista, että sopimus jäisi kokonaan toteutumatta. Kaikkien maataloustuotteiden tullien ja rajoitusten purku ei myöskään ole todennäköistä. Kenen

tutkija siis arvelee lopulta voittavan TTIP:ssä?

– Toivottavasti ei ole yhtä voittajaa, vaan päästään win-win-tilanteeseen, jossa enemmistö hyötyy tästä globalisaation kuuluvasta prosessista. Myös kohtuuttomat menetykset pitää korvata. Siihen tarvitaan aktiivisia äänestäjiä ja kansalaisjärjestöjä, jotka vaativat päättäjiä toimimaan harkiten, Huan-Niemi painottaa. ■

Nimisuoja on vaikea pala purtavaksi

EU haluaa pitää tiukasti kiinni nimisuojan sisällyttämistä TTIP-sopimukseen. USA puolestaan ei voi ymmärtää tietyn maantieteellisen alueen ominaisuutena perustuvaa nimisuojaa ja sanoo EU:n menneen nimisuojuksessa liian pitkälle.

EU:ssa on tällä hetkellä lähes 1300 nimisuojuutta elintarviketta ja 1750 viiniä. Lukumääräisesti eniten nimisuojuuksia on Italiassa ja Ranskassa. Suomessa niitä on vain kymmenen: Puruveden muikku, Kitkan viisas, Lapin Poron kylmäsavuliha, Lapin Poron kuivaliha, Lapin Poron liha, Kainuun rönttönen, karjalanpiirakka, kalakukko, sahti ja Lapin puikula.

Lue Jyrki Niemen blogi osoitteessa www.luke.fi/blogi